

До спеціалізованої вченої ради К 26.889.02
у ВНЗ «Національна академія управління»
вул. Ушинського, 15,
м. Київ, 03151

ВІДГУК

**офіційного опонента – канд. юрид. наук КУРИЛЮКА Юрія Богдановича,
на дисертацію МЕЛЬНИЧЕНКА Віктора Леонідовича на тему:
«КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНУ
ПРОВЕДЕННЯ ВИБУХОВИХ РОБІТ З ПОРУШЕННЯМ ПРАВИЛ
ОХОРОНИ РИБНИХ ЗАПАСІВ (СТ. 250 КК УКРАЇНИ)»,**
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

Ступінь актуальності обраної теми.

Як свідчить історія розвитку людства, протягом тривалого часу відбувався й у наш час продовжує відбуватися шкідливий вплив людини на навколишнє природне середовище (довкілля). Генеральний секретар ООН у своєму посланні 6 листопада 2013 року зазначив, що природні ресурси, такі як ліси, тваринний світ, водні джерела та сільськогосподарські угіддя все ще піддаються експлуатації та руйнуванню, що загрожує миру і безпеці у довгостроковій перспективі.

Так само і в Україні, за всіма показниками, на сьогодні складається складна екологічна ситуація. Такий стан, насамперед (на думку, наприклад, О.В. Головкина), викликаний пов'язаними між собою недоліками нормативно-правового регулювання охорони довкілля та прогалинами організаційного характеру. Незадовільним є рівень культури та правосвідомості українського суспільства (у т.ч. в екології), що створює додаткові суб'єктивні труднощі для

реалізації зваженої та збалансованої, зокрема кримінально-правової політики в екологічній сфері, яка часто виявляється малоефективною та недостатньо продуманою. Наявними є збільшення кількості порушень природоохоронного законодавства, а контролюючі та правоохоронні органи не завжди належним чином реагують на них.

При цьому, навколишнє природне середовище (довкілля) є об'єктивною умовою, засобом, джерелом і місцем життєдіяльності людини й існування всіх інших біологічно активних організмів. Саме тому його охорона, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки – є не лише невід'ємною складовою всебічного розвитку України, але й, в першу чергу, умовою самого життя.

Дисертант справедливо зауважує, що заявлене в ст. 50 Конституції України право кожного на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище та на належне відшкодування завданої порушенням цього права шкоди, а також гарантоване всім право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів та предметів побуту, в т.ч. на її поширення і того, що така інформація ніким не може бути засекречена, є надійною передумовою збереження життя і здоров'я людини як найважливішої соціальної цінності, основою нормального існування та розвитку будь-якого суспільства, людини і громадянина.

Стратегічною метою нашої держави відповідно до Національної стратегії у сфері прав людини (*затверджена Указом Президента України від 25.08.2015 № 501/2015*) є запровадження системного підходу до виконання завдань і забезпечення узгодженості дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері прав і свобод людини, а також створення в Україні ефективного (доступного, зрозумілого, передбачуваного) механізму реалізації та захисту прав і свобод людини, у т.ч. в екологічній сфері.

Зазначені положення свідчать про актуальність проведеної автором роботи не лише для теорії кримінального права, але і практичної діяльності правоохоронних органів нашої держави.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність.

Робота, подана для захисту В.Л. Мельниченком, характеризується системним підходом до предмету дослідження. Структурно дисертація складається із вступу, трьох розділів, нерозривно пов'язаних між собою, висновків, списку використаних джерел, додатків. Обрана структура повністю відповідає цілям і задачам дослідження, дає змогу послідовно розглянути усі основні проблеми, визначені автором. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджуються також критичним аналізом наявних літературних джерел юридичного, екологічного, методологічного, філософського спрямувань з проблем, пов'язаних з проведенням вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів. Список літератури містить 358 джерел.

Емпіричну базу дослідження складають дані Державної судової адміністрації України за 2005 – 2016 роки, результати опитування 240 працівників правоохоронних органів, суду, захисників та представників особи, а також 300 студентів старших курсів юридичних факультетів вищих навчальних закладів.

Свої судження дисертант постійно підкріплює результатами проведеного анкетування, що дає підстави визнати їх репрезентативними.

Високий ступінь вірогідності й наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено також використанням відповідних наукових методів. Цінність творчого пошуку дисертанта полягає, зокрема, у тому, що дисертаційна робота виконана на підставі аналізу наукових праць фахівців у галузі екологічного, кримінального та конституційного права, кримінології, криміналістики, вчених-природоохоронців, зарубіжних науковців, а також напрацювань у сфері кримінально-правової охорони рибних запасів у зарубіжних країнах і в Україні.

Задачі, об'єкт і предмет дослідження визначені досить чітко, результати дослідження в цілому характеризуються новизною. Для досягнення

поставленої мети В.Л. Мельниченко комплексно дослідив загальнотеоретичні та порівняльно-правові засади кримінально-правових аспектів досліджуваної проблеми, а також найважливіші питання елементів і ознак злочинів, передбачених ст. 250 КК України. Результати проведеного автором наукового дослідження загалом дали змогу здобувачу вирішити окреслену проблему, яка в цілому полягала у з'ясуванні питань кримінально-правової характеристики злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів, та формування теоретичних положень і рекомендацій, що відповідають вимогам наукової назви, мають значення для науки та практики.

Усе наведене свідчить про високий рівень обізнаності дисертанта у питаннях, які стосуються досліджуваної проблеми, та забезпечує належний рівень обґрунтованості зроблених висновків.

Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, повнота їх викладу в опублікованих працях.

Дисертація за характером і змістом досліджених питань є першою в Україні комплексною і системною науково-дослідною працею, присвяченою кримінальній відповідальності за проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів. На підставі проведеного дослідження автором сформульовано низку положень, висновків і пропозицій, нових у концептуальному плані та важливих для правозастосовної діяльності.

Автором, зокрема, вперше: доведено, що витoki кримінальної відповідальності за проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів знайшли підтвердження в ст. 163 КК УРСР 1960 р.; запропоновано визначення злочину, передбаченого ст. 250 КК України; з'ясовано зміст основних чинників соціально-правової обумовленості заборони проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів (соціально-кримінологічний, нормативно-правовий; етичний; культурно-історичний; міжнародно-правовий); аргументовано, що об'єктивна сторона злочину, описаного ст. 250 КК України, характеризується діями, способами, засобами та місцем вчинення злочину.

Теоретично важливими є удосконалені дисертантом визначення безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст. 250 КК України, поняття предмета досліджуваного злочину, а також розуміння суб'єкта цього злочину.

Спираючись на міжнародний досвід автор забезпечив подальший розвиток компаративістського дослідження норм, що передбачають кримінальну відповідальність за проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів за КК України і аналогічними злочинами зарубіжних держав та визначення на його основі переваг і недоліків, що має значення для вдосконалення ст. 250 КК України.

Також слід погодитися з В.Л. Мельниченком щодо визначення критеріїв, за якими повинно здійснюватися відмежування злочинів проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів від суміжного злочину, передбаченого ч. 2 ст. 249 КК за ознаками об'єкта, предмета, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони.

Потребують схвалення пропозиції автора щодо усунення суперечностей у назві і змісті статті 250 КК за допомогою термінів «водні біологічні ресурси» та «загрози знищення або пошкодження таких ресурсів у рибогосподарських водних об'єктах (ч. 1 ст. 250 КК) та формулювання ч. 2 ст. 250 як злочину з матеріальним складом та «вчинені службовою особою з використанням влади або службового становища».

Усі зазначені положення дисертаційного дослідження містять елементи новизни і, без сумніву, є певним внеском в науку кримінального права.

Імпонує наукова активність дисертанта, яка проявилась у публікації 20 наукових праць у різних наукових виданнях.

Основні положення та висновки дослідження викладено автором в **одинадцяти** наукових виданнях України, з яких **шість** у виданнях, що зареєстровані та проіндексовані у міжнародних наукометричних каталогах та базах даних, **двох** інших наукових юридичних виданнях, а також у **семи** матеріалах науково-практичних конференцій.

Зміст автореферату відповідає змісту дисертації та встановленим вимогам, а також адекватно і стисло відображає положення щодо кожного із структурних елементів дисертаційного дослідження (вступу, основної частини, висновків, списку опублікованих праць, анотацій).

Як і в будь-якій іншій праці такого характеру, окремі **положення дисертації є дискусійними та викликають певні зауваження**, що потребують додаткової аргументації.

1. У загальній характеристиці роботи автор зазначає, що *«Метою дисертаційного дослідження є комплексне наукове розроблення питань кримінально-правової характеристики злочину ...»*. Хоча наведені дисертантом положення в цілому вірно окреслюють спрямованість його наукового пошуку, однак уживання словосполучення *«наукове розроблення»* як формулювання мети означає не саму мету, а певний процес, підхід чи метод її досягнення.

2. Викликає певні зауваження запропоноване автором базове для його дослідження визначення (дефініція) злочину *«проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів»*.

Надаючи це визначення В.Л. Мельниченко розкриває його через ті ж самі словосполучення *«охорона рибних запасів»* та *«проведення вибухових робіт»*, що демонструє просту тавтологію – коли щось визначається або доводиться тим же самим. Це дає підстави констатувати, що у наведеному понятті відмічається крайній випадок логічної помилки, відповідно до якої визначення (дефініція) не повинно включати у себе так званого «кола».

На моє переконання, автору слід було б розкрити значення цих словосполучень, що дало б змогу краще розкрити сутність досліджуваного злочину.

3. Не достатньо розкритим вважаю зміст основних чинників соціально-правової обумовленості заборони проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів, до яких дисертант зарахував: соціально-кримінологічний, нормативно-правовий; етичний; культурно-історичний; міжнародно-правовий.

Так, розкриваючи, доволі детально, загальнотеоретичний зміст соціально-кримінологічних чинників обумовленості кримінально-правової заборони, зокрема зазначає, що діяння, передбачені ст. 250 КК є достатньо поширеними. Водночас, зі змісту дослідження так і *не стало зрозумілим наскільки ж вони є поширеними*.

4. На сьогодні є вже аксіомою те, що освоєння реальної дійсності неможливе без опанування минулого й іншого досвіду, а останнє – без порівняння. Наукове осмислення зарубіжного позитивного досвіду у сфері криміналізації досліджуваного В.Л. Мельниченком злочину є необхідним і сприяє наближенню національних кримінально-правових норм до світової практики, а осмислення зарубіжних помилок дає змогу уникнути їх у вирішенні проблемних питань вітчизняного права.

Однак, проводячи порівняльно-правове дослідження обраної тематики, дисертант, подекуди, невдало обрав деякі зарубіжні кримінально-правові норми для порівняння. До прикладу, не мають зовсім нічого спільного з проведенням вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів норми ст. 182 КК Республіки Польща, положення якої стосуються виключно забруднення вод, повітря або ґрунту субстанціями чи іонізуючим випромінюванням.

Однак, зазначені вище зауваження носять рекомендаційний і дискусійний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, а також можуть бути враховані її автором у майбутніх наукових дослідженнях.

На підставі вищенаведеного вважаю, що **дисертація Мельниченка Віктора Леонідовича** на тему: «Кримінально-правова характеристика злочину проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів (ст. 250 КК України)»:

– є завершеною, самостійною кваліфікованою науковою працею, що містить науково обґрунтовані результати проведених автором досліджень, які в

сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що має суттєве значення для науки кримінального права;

– відповідає вимогам, визначеним Порядком присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, що затверджений постановою Кабміну від 24.07.2013 № 567, які висуваються до кандидатських дисертацій;

– дисертант - **Мельниченко Віктор Леонідович**, заслуговує на **присудження наукового ступеня** кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» на основі прилюдного захисту.

Офіційний опонент –

Заступник начальника управління у справах іноземців та адміністративного провадження Міжнародно-правового департаменту Адміністрації Державної прикордонної служби України

канд. юрид. наук

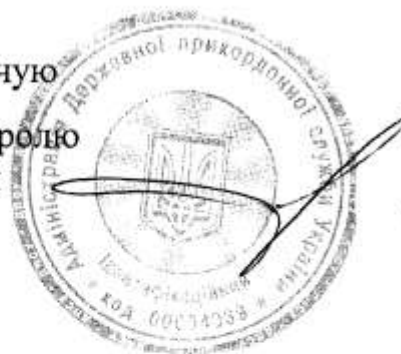
«26» квітня 2018 року

Ю.Б. Курилюк

Підпис КУРИЛЮКА Ю.Б. засвідчую

В. о. начальника управління контролю та документального забезпечення

О.В. Попович